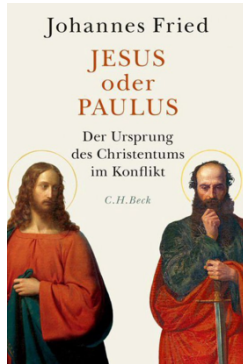

ds. Joep Dubbink

Schriftlezingen: Sefanja 2:3 en 3:9-13 – 1 Korintiërs 1:18-31

Gemeente van onze Heer,

Op mijn bureau ligt al enkele maanden een boekje met de vreemde titel: *Jezus of Paulus?*¹

Hoezo? Moet je dan kiezen? Nou, soms lijkt dat zo. Het boekje neemt een bekende stelling op, dat het christendom niet geweest zou zijn wat het nu is, wanneer Paulus er niet geweest was. Dat boekje gaat trouwens vreemde wegen, die ik niet volg, maar een paar dingen kloppen wel: Jezus was geen christen, maar een jood, en Paulus is ongelooflijk belangrijk geweest voor de ontwikkeling van de christelijke geloofsleer. En voor de verbreiding van het evangelie: onvermoeibaar is hij bijna het hele Middellandse Zeegebied

doorgereisd om overal het verhaal te vertellen over Jezus, de Gekruisigde en Opgestane. Niet overal met succes, maar toch genoeg om her en der wortel te schieten. De rest is geschiedenis.

De schrijver van mijn boekje is daar niet zo blij mee, met die activiteiten van Paulus. Hij denkt dat de oorspronkelijke leer van Jezus, de joodse rabbi, daarmee in het gedrang is gekomen, en dat die uiteindelijk het pleit verloren heeft van een dogmatisch christendom à la Paulus. Dat *zou kunnen zijn*, maar in de kerk zoals ik die de laatste tientallen jaren ken, is dat allang rechtgezet. Wij lezen juist heel veel uit de evangeliën en uit het oude testament, de bijbel van Jezus. Paulus lezen we bijna niet meer. Dat was vroeger anders, herinner ik me nog uit mijn tienerjaren, en in sommige kerken is dat nog zo. Maar in een *middle-of-the-road* PKN gemeente als de onze is Paulus allang niet meer degene die ons vertelt wat we moeten geloven over Jezus – daar zullen we nog wel op komen in de leerhuis-avonden die Sibilla en ik gaan houden in maart. Nee, Paulus' papieren staan niet zo goed, bij ons.

En da's logisch. Paulus heeft bepaald nadelen. Hij kan behoorlijk dominant zijn – hoe denk je dat dat anders gelukt zou zijn, zo'n impact... Hij schopt tegen schenen aan, komt geregeld in de gevangenis terecht. Administratie is ook niet zijn sterkste punt – vorige week hoorden we dat hij niet eens meer precies weet wie hij wel of niet gedoopt heeft! Hij is eigenwijs tot voorbij de grenzen van het aanvaardbare en maakt soms ruzie met mensen die toch óók oprechte christenen zijn. Zijn standpunt over vrouwen is berucht. Een paar narrige zinnen tegen de vrouwen in nota bene Korinthe, in deze brief (14:34-35) hebben een hoop ellende veroorzaakt. Ze verhinderen tot op vandaag vrouwen in verschillende kerken de toegang tot de ambten, in de Rooms-Katholieke maar ook in sommige streng-calvinistische kerken. Genoeg reden om Paulus maar openlijk de deur te wijzen, of (wat wij doorgaans doen), hem af te laten gaan door de zijdeur?

Toch niet.

Want soms heeft 'ie iets te pakken, waar je stil van wordt. Een inzicht waarvan je opeens denkt: dit is nou echt nieuw, bevrijdend, dit tilt mij op, dit roert in mij iets aan dat echt anders is. Misschien niet helemaal zo'n ervaring als Paulus zelf bij Damascus moet hebben gehad, maar wel iets in die richting. Toen ik een aantal jaren geleden uit de Galatenbrief preekte, kwam er een heel ernstig, plichtsgetrouw gemeentelid naar me toe, en zei: 'Eindelijk *hoef* ik eens niks. Dit was echt een verademing.' Dat lag niet aan mij, dat lag aan Paulus. Dat dus.

We reizen dus af naar Korinthe, en luisteren naar wat Paulus te zeggen heeft. Wat moet je voorstellen bij Korinthe? Een havenstad. En havens, daar is altijd *reuring*, daar is de sfeer internationaal, daar komen mensen van overal. Daar wordt hard gewerkt, veel gewone mensen: matrozen, kleine

---

¹ Johannes Fried, *Jesus oder Paulus. Der Ursprung des Christentums im Konflikt*, München 2021.

handelaars, veel sjouwers, en alles wat erbij komt aan kroegen, bordelen, de hele handel. Veel gewone mensen, het slag van niet ... kletsen maar poetsen. Korinthe is heel anders dan Efese, de bedevaartplaats met hun beroemde heiligdom voor Artemis, en ook anders dan Athene, met alle filosofen die de tijd hebben om rustig de wereld te overdenken.

Paulus richt zich in Korinthe tot mensen, die 'naar menselijke maatstaf niet wijs waren, niet machtig, niet van voorname afkomst' (vs. 26). En voor hen heeft hij een opvallende boodschap. Jullie hoeven je niks minder te voelen dan die anderen, die wél machtig en voornaam en 'wijs' zouden zijn. Integendeel: de wijsheid ligt niet waar je die verwacht, maar die ligt bij ons. Of liever, bij onze God.

Maar let nu goed op, hoe hij dat doet. Hij zegt *niet*: ik heb een nieuwe wijsheid voor jullie, die veel beter is dan die wijsheid van al die wijze mensen. Dát zou een sigaar uit hetzelfde doosje zijn. 'Mijn wijsheid is beter dan de jouwe, mijn God is beter dan de jouwe!' Hoezo? Hoe weet je dat? Welles nietes, dat wordt een moeilijk verhaal.

In plaats daarvan zegt Paulus eerlijk en open: wat ik jullie kom vertellen, dat *is* dwaasheid. Dat stelt niks voor. Een verhaal over een *Gekruisigde*! Een mens die gruwelijk ter dood is gebracht! Hoe kan dat nou wat wezen? Daar kun je toch niks mee?

In twee rake zinnen karakteriseert hij dan de groepen waartegen hij het heeft, Joden en Grieken – die laatsten zijn blijkbaar alle anderen, niet Joden. Joden, zegt 'ie, die verlangen wonderen. Tekenen, staat er eigenlijk. Er moet wel iets gebeuren, de kracht van God moet wel ergens uit blijken. Zoals ooit bij de Schelfzee, die uiteen week voor het volk van God, dat dragen Joden mee in hun geschiedenis, en als iets indruk op hen moet maken, dan moet het een *teken* kunnen zijn.

De Grieken, die waren in die tijd gegrepen door het zoeken naar wijsheid, in de voetsporen van de grote wijsgeren, zoals Plato. Diepe inzichten over wat 'zijn' is, hoe dingen tot zijn komen, hoe je aan kennis daarover komt. Dat was de Griekse sfeer, met vele richtingen, Stoïcijns, en Neo-Platoons, en voor wie nog dieper wil zoeken zijn er de vele mysteriegodsdiensden met geheime inwijdingsrituelen.

Zo'n verhaal over ene Jezus, een Gekruisigde, dat is dan letterlijk een zwaktebod. Een teken kan het niet zijn, het is immers een mislukking. En wijsheid – hoe zou een verhaal over één mens ons iets kunnen leren dat algemeen geldig is? Paulus staat bij voorbaat al met 2-0 achter, en daar komt 'ie rond voor uit.

En toch zegt Paulus: daarin, in dat verhaal van die schijnbaar zwakke, schijnbaar dwaze Jezus, daarin zit Gods wijsheid verborgen. Want nou komt het: 'want het dwaze van God is wijzer dan mensen, en het zwakke van God is sterker dan mensen' (vs. 25).

En dat is nou zo'n punt waarvan ik zeg: ja, Paulus, daar heb je iets te pakken dat mij raakt. Daar doe ik het voor. Wat ik vooral bewonder, is dat hij het vooralsnog houdt bij die gekruisigde. Dat hij nu *niet* de kaart speelt van de Opstanding. Dat beloftevolle verhaal kent hij natuurlijk ook wel. Dat gaat hij straks uitvoerig bespreken in het 15^e hoofdstuk van deze brief, het langste. Dat komt! Maar nu even niet. Want dan zou je kunnen denken: o, maar die Jezus, die is eigenlijk een Opgestane, een God die de dood overwint, net zoals de Egyptische godheid Osiris en nog een stelletje. Jezus hoort bij die categorie van goden, helden en overwinnaars.

Maar Paulus wil hier dat andere punt maken: die God die onaanzienlijk is met de onaanzienlijken, die dwaas is met de dwazen, zwak met de zwakken. En *op die manier* dan ook wijs, en sterk, en de Allerhoogste die alle aanzien verdient.

refrein:

Voor klei-ne men-sen is hij be-reik-baar,
hij geeft hoop aan rech-te-lo-zen.
hun bloed is kost-baar in zijn o-gen,
hij koopt hen vrij uit het sla-ven-huis.

Psalm 72 a, refrein

En dat is ineens heel concreet. Want dan komen namelijk alle kleine, verdrukte en vertrapte mensen ook in mijn en uw omgeving in beeld. De mensen die gemangeld worden, die tussen de raderen van de maatschappij terecht komen, de mensen die door hun eigen verkeerde keuzes vastlopen, de mensen die het altijd tegenzit, de mensen die te zacht zijn om zichzelf te verweren, niet gehaaid genoeg om de eerste plaatsen in te nemen. Al die mensen waar u over leest, die u kent, die u misschien zelf ook wel bent. *Die mogen er zijn, en die worden opgetild in deze keuze van God.* Zij worden 'uitgekozen', zij mogen meedoen, ja, ze komen vooraan – juist om wie wél iets voorstelt 'te beschamen', zegt onze vertaling ietwat keurig. Misschien duidelijker: op z'n nummer te zetten.

Daarmee lost Paulus en passant trouwens een probleem op waarmee we ook nog vaak worstelen: *uitverkiezing*. We worstelen daarmee omdat we het gevoel hebben dat er iets niet klopt, dat God sommigen voor zou trekken boven anderen. En dat *wij* ons 'uitverkoren' zouden mogen voelen tegenover anderen, dat gaat er bij jullie al helemaal niet in – en dat siert jullie, want mensen die zich Gods gunstelingen weten, nou, die worden voor je het weet zelfgenoegzaam en onuitstaanbaar egoïstisch.

Maar als we nou eens *hier* beginnen, bij Gods 'positieve discriminatie' van die achterblijvers, die kleine tobbers in Korinthe of in Ter Apel of in Oekraïne of in Uithoorn of waar dan ook. Gods voorkeur voor wie eruit valt? Dan komt uitverkiezing meteen in een heel ander licht te staan. Dan gaat het om Gods structurele keuze voor de kleine, arme en geringe. En dat rijmt heel goed op de profetische verhalen die hetzelfde beweren over de God van Israël – we hoorden een voorbeeld uit Sefanja.

* * *

Die 'dwaze wijsheid' van God, zijn keuze voor kleine mensen die niks voorstellen, die kan ontnuchterend zijn. Is dat het nou? Is er niet iets diepzinnigers? Subtieler, moeilijker ook?

Nee. Het spijt me, hier moet je het mee doen.

En soms denk ik, dat dat één van de redenen is waarom mensen afknappen op de kerk en het geloof: ze zoeken iets diepers. Nou zal ik niet zeggen dat er van dit besef geen *verdieping (of bezinning?)* mogelijk is. En dit is ook geen betoog tegen mystiek of diepgang. En al helemaal niet voor simplisme, of 'good old religion', zondagschoolverhaaltjes, nostalgie. Er is best wat te leren, te doordenken, en dat geeft diepte aan je inzicht. Allemaal waar. Maar goede mystiek wéét dat ook allang, dat het *uiteindelijk* heel eenvoudig is.

* * *

Een rabbi is eens in gebed. Op de achtergrond begint zijn kleine baby te huilen – moeder is even weg. De rabbi doet niks, maar bidt verder. *Zijn vader komt binnen, en zegt: 'Hoor je niet dat je kind huilt?' 'Maar vader, zegt de rabbi', zie je niet dat ik gebed ben verzonken?' (En hij bedoelt natuurlijk: 'Als ik in contact ben met de Eeuwige, dan kan ik me toch niet bezig houden met de kleine dingen van het leven?')* Waarop de vader antwoordt: 'Wie bidt, die hoort zelfs de vlieg die over de muur loopt...'

Zoiets dus. Godsdienst die je niet afleidt van de wereld, je niet bedwelmt, maar je vertelt dat God allang voor die kleine heeft gekozen die jij niet zo belangrijk vond, en dat Hij dat in Jezus en het verhaal van diens kruisdood voorgoed onderstreept heeft. Solidair tot het einde, liefdevol tot het uiterste. Zo eenvoudig is het.

Terug naar dat gemeentelid en die 'eye-opener' van eindelijk eens niet iets moeten. Dat is ook Paulus. Paulus is de kampioen van Gods genade, Gods verkiezen voor mensen. Dus allereerst is dat goed nieuws, en je *moet* niks. Maar, zou Paulus wellicht zeggen, nou ja..., als jij nou die Gekruisigde wilt volgen, als jij nou die God wilt aanhangen met zijn blik zo selectief op die kleine in de knel, dan komt de vraag wel terug bij jou: als *hij* zo is, en jij hem wilt volgen, zou dan jouw oog en oor ook niet zijn op die kleine, onaanzienlijke? Zou jij dan ook niet...?

De rest mag je zelf invullen. Amen.